■ כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ■

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת נח ■ כ"ח תשרי ה'תשע"א ■ 06.10.2010 ■ גליון מס' 90 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

נח - נחמה או אכזבה לעולם

/ הרב יעקב הלוי פילבר

חטאו של אדם הראשון היה של אדם כלפי עצמו, בין אדם לעצמו, כמו שכתב הראי"ה בספרו 'מוסר הקודש' (עמ' קמ): "חטא אדם הראשון, שנתנכר לעצמיותו, שפנה לדעתו של נחש ואִבֵּד את עצמו, לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת אָיֶכָּה, מפני שלא ידע נפשו, מפני שהאֲנִיוּת האמיתית נאבדה ממנו בחטא ההשתחואה לאל זר". בניו קין והבל חטאו בחטא שבין אדם לחבירו, באשר שלטה בהם צרות עין של אח באחיו, כמו שמבואר במדרש: "אמר קין להבל: הארץ אשר אתה עומד עליה שלי היא, פרח באויר! וזה אומר: מה שאתה לובש שלי הוא, חלוץ בגדיך! (ב"ר פ' כב טז). ואילו הדור השלישי, דורו של אנוש חטאו בחטא שבין אדם למקום, ויסדו את העבודה זרה בעולם, כמו שכתב הרמב"ם (הל' ע"ז פ"א ה"א): "בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדולה, ונבערה עצת חכמי אותו הדור. וזו היתה טעותם, אמרו: הואיל והאלהים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם, ונתנם במרום וחלק להם כבוד, והם שמשים המשמשים לפניו - ראויים הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד. וזה רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו, כמו שהמלך רוצה לכבד עבדיו העומדים לפניו... וזה היה עיקר עבודת כוכבים"

מאז חטא אדם הראשון עברו עשרה דורות של אנושות מתלבטת, שכל אחד ואחד מהדורות תרם לכישלון בתחום אחד של החיים, וכך המשיכה האנושות להתדרדר עד שבא נח לאוויר העולם. תחילה היה נח תקוות האנושות, ככתוב: "זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו, מן האדמה אשר אררה ה'" (בראשית ה כט). והוא בצדקותו בקש להלך את האלהים ולמצוא דרך חיים שתציל אותו מהחסרונות של קודמיו. ואכן בתחום היחסים שבין אדם למקום, שדור אנוש נכשל בו, הצליח בו נח ככתוב: "את האלוקים התהלך נח" (שם ו ט), "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה" (ז א). גם בעניין חובות לאדם לעצמו למד נח מכישלונו של אדם הראשון שהתנכר לעצמיותו, והעמיד את ההשלמה האישית במרכז החיים בראש סדר העדיפויות שלו, כמו שפירש 'אור החיים' את הכתוב: "אלה תולדות נח, נח' - שתולדות נח היו רק נח". ואילו ביחסים שבין אדם לחבירו היתה התנהלותו מורכבת, הוא אמנם נזהר שלא לרדת לשפלותם של קין והבל, שעינם היתה צרה בזולתם, הוא נזהר שלא להפריע או לפגוע בזולת, אבל לא הסיק עדיין את מלוא המסקנות, וגם אם לא פגע או הצר את רגלם של אחרים, אבל גם לא יצא מגדרו להשפיע טובה על הזולת.

נח נקט את הכלל: "חֲיֵה ותן לחיות!", איני מתערב בחייכם ואתם אל תפריעו לי בדרכי, כמו שפירש 'אור החיים': "שתולדות נח היו רק נח, ושלל זולתו, כי לא היה בו תועלת לבני דורו". ועל כן כאשר הודיע הקב"ה לנח שמבול עתיד לרדת ולכלות את העולם, אין הוא מתאמץ לצאת אל דורו, לנסות ולהשיבם מדרכם הרעה לדרך טובים ולהציל אותם מן הכליה, אלא בנה לעצמו תיבה כמצות הבורא להציל בה את עצמו ובני ביתו. דאגת נח לעצמו ומשפחתו אמנם הצילה אותם מן המבול, אך ההצלחה הזו לא האריכה ימים, והיא הביאה להתמוטטות כל המערכת המשפחתית של נח, תחילה בנח עצמו שמצאוהו שיכור המתגולל ערום באוהלו, שבכישלונו זה הוכיח סופו על תחילתו, השכרות וחילול חייו באחרית ימיו. הם ההוכחה שהדרך שהלך בה המעמידה את דאגת האדם לעצמו כעיקר, היא אינה פוגעת רק בעתידה ושלמותה של כלל החברה, אלא היא אינה מביאה תועלת גם לשלמותו של הפרט, וסופה שהוא יתגלה בכל מערומיו תרתי משמע. והיו צריכים מאז ימי נח לעבור עוד עשר דורות עד שדרך ה' האמיתית נתגלתה בעולם, בדרכו של אברהם אבינו, שהיה אב המון גויים, שדאג לא רק לשלמותו האישית אלא ביקש להביא טובה לאנושות כולה.

■

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

אמירת הדרן עלך
בספר יוחסין לר"א, (מאמר שני אות דל"ת) מביא וז"ל: דארו בר פפא בפרק אלו טריפות...
המשך בעמ' 2

חוק וסדר
עצה טובה: תפילת ותיקין
כתוב בזוהר הקדוש שרבי יהודה אמר, כשיהודי צועק לקב"ה הריהו מנצח בית דין של מטה ובית דין של מעלה...
המשך בעמ' 4

שו"ת קיץ
שאלה: האם מותר לנגב את הידיים במגבונים לחים בתוך הסעודה כדי להסיר את הלכלוך מהידיים?...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
סניגורם של ישראל
הרה"ק רבי לוי יצחק נולד בשנת ת"ק לאביו רבי מאיר, שהיה רב בעיר הוסאקוב בגליציה, ולאמו שרה שאשא...
המשך בעמ' 3

שביבים
■ ישיבת "מרכז הרב" שנת תרפ"ו
■ האם מותר היה להפציץ את מחנה ההשמדה אושוויץ?
■ סגולת הקידוש של הטשורטקובער
■ מלחמת הרמב"ם בשכרות
המשך בעמ' 5

אמירת הדרן עלך

הזכרת בני רב פפא מסוגל לזיכרון

בספר יוחסין לר"א, (מאמר שני אות דל"ת) מביא וז"ל: דארו בר פפא בפרק אלו טריפות, והם אחד עשר בני רב פפא סבא שהיה בזמן רב, ומהם בני רב פפא שהיה בזמן אביי ורבא, ואלו הם: דארו, סורחב, רכיש, רפרם, אבא, אסא, רמי, חיננא, אבא מר, נחמן בר פפא, ושמעתי מאבא מארי ז"ל, שקיבל מהחכמים הזקנים זכרם לברכה שמועילים (השמות הללו) לשכחה ושיאמרו אותם שבע פעמים ושזה הסגולה יש לה כמו בזכירת אליהו.

טעם הזכרת רב פפא ובניו לפי שהיה מוקיר רבנן

ובישועות שמשון, מהרב מטעפליק זצ"ל כותב נתינת טעם לענין הזכרתו של רב פפא והזכרת בניו בסיום, וכה כותב הוא: טעם מה שזכה רב פפא להני עשרה בנים שמזכירין אותן בהדרן למסכתות, זהו כנגד עשרה דבריא בחילוקי דעות דרבנן שמצינו בש"ס שהיה רב פפא חושש לתרוויהו ואמר (ברכות י"א) בלשון הלכך נימרינהו לתרוייהו, וידוע מה שאמרו חז"ל (שבת כ"ג) האי מאן דרחים רבנן הויין ליה בנין רבנן, ורב פפא שאמר בלשון הלכך היה חושש לכולהו משום דרחים רבנן, משום זה זכה רב פפא לעשרה בנים דהוי רבנן ומזכירים אותם בסיומי המסכת.

שמות רב פפא ובניו עולים כמספר דפי הש"ס

ובחשב ישראל (פנינים) הביא טעם נפלא ע"פ נוטריקון להזכרת שם רב פפא בהדרן עלך: נראה לומר רמז לכך שנהגו להזכיר בסיום מסכת את שמות רב פפא ועשרת בניו, משום ששמותיהם עולין בגימטריא אלפיים ושש מאות ותשעים ושלוש, כמנין הדפים שבש"ס תלמוד בבלי, ואנו מתפללים שבזכותם נזכה לסיים את כל הש"ס.

רב פפא היה עושה לבניו סעודה בסיום מסכתא

בתשובות הרמ"א מביא טעם מיוחד לסיבת הזכרת רב פפא ועשרת בניו בסיום וז"ל: מה שנוהגין לומר אחר סיום כל מסכתא רב פפא עם עשרה בניו שהיו מאירים וגדולים בתורה, על ידי שהיה עושה להם סעודה בסיום המסכתא, כי עשיר היה והיה מחזיק לעוסקי תורה, לכך זכה שמזכירין אותו עם עשרה בניו הרומזים כאילו הוזכרו עשרת הדברות.

האם היו כולם בני רב פפא אחד

הגה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין מביא בספרו הקדוש: "פרי צדיק" את דברי הרמ"א ומוסיף עליהם בנותן טעם, וז"ל: (ח"ג, ל"ג בעומר) מזכירין בסיום מסכת שמות עשרה בני רב פפא, וכתב בסוף תשובות הרמ"א ז"ל רמז על זה שרומזים לעשרת הדברות, וכנראה ממנו דכולם היו בני רב פפא אחד, אבל בספר האשכול מבואר שלא היו כולם בני רב פפא אחד רק דהוזכרו כולם בש"ס ושם אביהם היה רב פפא אבל לא היה אחד, והובא שם שמקובל בידם רמז 'ואתה את בריתי תשמור' ולא פירש מה נרמז בזה, ונראה שם שהיה מנהג זה מהגאונים ועוד קודם לזה מזמן הגמרא והרמ"א ז"ל כתב כי רב פפא מרמז על משה רבנו ע"ה שהיה מעלתו פה אל פה אדבר בו ופה אל פה ר"ת רב פפא וכו'.

מזכירים אותם לזכרון טוב

עוד טעם שאומרים בני רב פפא בסיום מסכתא לפי שבני רב פפא נהרגו כולם, ועל כן נוהגים להזכיר את שמם בעת הלימוד לזכרון טוב, כמו ענין אל מלא רחמים, כי מימיהם אנו שותין, ומפני זה לא נזכרו בכינוי 'רב' י אין גבהות לפני המקום (מטעמים).

מתפללים שנזכור את התורה בתחיית המתים

עוד טעם לאמירת תפילה זו מביא הגה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א בשם רבו הגה"ק מאיזביצא זיע"א וז"ל: ושמעתי מרבינו הק' מאיזביצא זצוק"ל ביחוד, שכל אחד מזרע ישראל לעתיד בתחיית המתים מתברר שלא מת רק היה כישן, וכמו שכתוב הקיצו ורננו שוכני עפר, וכשינער משנתו יזכור כל הדברי תורה, ועל זה מבקשים "לא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי".

'הדרן עלך' שנחזור למידה זו שנשמח בטובת חברינו

הגה"ק בעל החידושי הרי"ם מביא טעם נוסף לאמירת תפילה זו וכה כותב הוא בספרו "ספר הזכות": תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן, דהנה הבית המקדש נחרב על שנאת חינם, היינו שהיה לו צער בלימוד של חבירו או בשאר ענינים וכדומה, ועל זה אנחנו בגלות לתקן זאת, ובמדה זו התפאר אביי שהיה כל כך במדה זו שלם ויצא מהפחיתות, שהיה לו שמחה שראה דבר טוב אצל חבירו עד שעשה סעודה לכל חבריו, וכל זה כדי להמשיך גם אותם לזו המדה על ידי הסעודת ריעות, וזה הפירוש למה שאומרים בסיום מסכת הדרן עלך וכו' פירוש על ידי אותו השמחה נחזור למקומו הראשון וזה מה שעושין סעודות אלו באב, כנ"ל שזה התיקון.

'הדרך עלך' מלשון יופי

בויגד יעקב מובא עוד טעם נפלא לאמירת תפילה זו: יש לפרש מאי דאמרינן בסיום מסכת הדרן עלך מסכת וכו' והדרך עלן מסכת, על פי עובדה שפעם נסע חסיד אחד ללמוד אצל הרה"ק מוהר"ר דוב בער זי"ע המגיד ממעזריטש, ושאלו אותו מדוע אתה נוסע דוקא שם וכי במקום אחר אינך יכול ללמוד תורה, והשיב, שאפשר ללמוד תורה גם במקום אחר, אבל התורה אינה מלמד אותי במקום אחר כלום, ולכן נקרא שמה תורה שהיא מורה דרך לאדם, וזה דוקא אם לומדים תורה לשמה, והדר הוא מלשון יופי, וזהו הכוונה ' הדרך עלך' היופי שלנו שהגיע לנו על ידי שלמדנו אותך היא 'הדרן עלן'. כי התורה לימדה אותנו מדות טובות ויפות.

ונסיים בדבריו הק' של הרה"ק רבי אהרן מקארלין זיע"א בספרו הקדוש "בית אהרן": (דף מא טור ג) "כי אמרתי בשעת סיום הש"ס, הדרן עלך והדרך עלן, שיחזור הלימוד והמעשים שלנו להאיר לנו..." (שומרי אמונים)

סיפור לשבת

סניגורם של ישראל

{ביום ראשון שחלף, חל יום ההילולא של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב זי"ע, שכינויו היה: סניגורם של ישראל. למיטב הידיעה, בני משפחת לוי רחמני בעלי חברת הביטוח איילון - הם צאצא ישיר שלו. שם משפחתו היה דרברמדיגר ובעברית : רחמני. המובא להלן ראה אור ב"שומרי אמונים". שאול שיף}

הרה"ק רבי לוי יצחק נולד בשנת ת"ק לאביו רבי מאיר, שהיה רב בעיר הוסאקוב בגליציה, ולאמו שרה שאשא, שהייתה מפורסמת בזמנה ברוב חכמתה וצדקתה. מצד אמו היה ממשפחת המהרש"א והגאון רבי משה מרגלית, אב בית הדין בטארניגראד; ומצד אביו, מספרים החסידים משמו של רבנו, לא נפסקה ההוראה במשפחתו עשרים ושישה דורות זה אחר זה.

מסופר, שטרם ירדה נשמתו לזה העולם, נתן הבעש"ט ה' פעמים "משקה" והיה שמח מאד ואמר ל"חבריא קדישא": ברגע זה ירדה מן השמים נשמה גדולה שעתידה להמליץ טוב על ישראל. הבעש"ט הוסיף לספר: בעת רדת נשמה זו, עמד הס"מ (השטן) וטען לפני הקדוש ברוך הוא: "כשתרד נשמה זו לעולם, אין לי כבר מה לעשות, מכיון שהוא יחזיר את כל העולם למוטב". עד שהסכים שיורידו נשמתו בשלשה תנאים: נשמה זו תהיה ל"רב" ותהיה טרודה בצורכי הציבור. שיהיה לו רדיפות ושלא יכיר את הבעש"ט הק', נשמת רבינו אמרו הצדיקים בזמנו הייתה גלגולה של נשמת ר' עקיבא.

בנעוריו למד אצל אביו רבי מאיר שהיה תלמיד חכם ומקובל, ולימד קבלה גם את בנו, ובהיותו בעל כשרונות רכש לו עוד בנעוריו ידיעות מרובות ויצא שמו ל"עילוי".

בהגיעו לפרקו לקח לו לאישה את בתו של העשיר המפורסם ר' ישראל פרץ מלברטוב, שהיה המנהל את נכסי הנסיך של העיר ההיא. לברטוב הייתה נודעת אז לעיר של חכמים וגדולי תורה.

הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר זי"ע ישב פעם אחת בסעודה עם אנשי שלומו ביומא דהילולא של רבינו ושאל לאנ"ש אם יש כאן בעיירה איש שהכיר את הרה"ק מבארדיטשוב, וחיפשו ולא מצאו, רק איש זקן אחד, עני מעיר זעליחאוו. וצוה הרבי מקאזמיר להביאו אליו. וכאשר בא העני שאל אותו הרה"ק: "האם הכרתם את הרב מבארדיטשוב, אשר היה מקודם רב ואב"ד בעירכם זעליחאוו?" והשיב העני: "רבי, בטח אתם מתכוונים להרב ר' לוי יצחק. אני הכרתי היטב את ר' לוי יצחקיל. ואני אספר לכם מעשה נפלא שעשה עמי בעצמי, בעת שהיה אב"ד בזעליחאוו.

דרכו בקודש היה לסבב על הכפרים לקבץ מעות בהשבוע של חנוכה. ואני הייתי דר אז בכפר סמוך לזעליחאוו. ובא הרב ר' לוי יצחקיל אצלי לעת ערב ונתתי לו הנדבה. ורצה לילך לביתו, אולם החושך כיסה את פני הארץ וגם קור גדול היה אז. לזאת בקש לי מקום ללון בביתי. והשבתי לו שאני מרוצה לזה, רק שאין לי שום מקום, כי אם באופן שיישן עמי במיטה אחת. וגם זאת באופן שהוא יישן אצל הכותל, ואני אשכב אל פני הבית". והשיב לי הרב שהוא מרוצה לזה. והניח לי לישון אצל הכותל. ועששית קטנה היתה דולקת כל הלילה. וכאשר הרגיש הרב שנרדמתי קצת, תיכף יצא מהמטה והלביש עצמו. והלך בבית כל הלילה, אחת הנה ואחת הנה, דיבר ונהם. ואני לא הייתי יכול לישון כל הלילה מחמת נהמותיו. ונתתי תודה כאשר בא הבוקר והרב ר' לוי יצחק נסע לביתו. ויהי אחר כן, בין פסח לשבועות הייתי אצל האדון שלי. ואמר לי שלא ישכיר לי עוד הפאקט (חכירה) מחמת שאיני משלם הראטעס (דמי חכירה) בזמן הראוי, וגם החוב שאני חייב לו, הגיע לאיזה מאות זהובים, ושאראה ליתן לו תיכף, ואעזוב את דירתי משם וישכיר לאיש אחר. ואם לא אעשה כן - ישים אותי במשמר. וראיתי שלא טוב הדבר. התישבתי בדעתי: אני עשיתי טובה להרב ר' לוי יצחק שהנחתי לו לישון עמי במטה אחת, וגם הנחתי לו להיות אצלי כל הלילה, ואני יודע שר' לוי יצחק הוא צדיק, לזאת אלך אליו, ואולי יעשה לי טובה בזה.

וכן עשיתי. ובאתי אליו וסיפרתי לו כל הנ"ל וצוה לי להביא בוגין (גליון) נייר חדש וחלק. ונטל הרב אצלי הנייר והלך לחדרו, ושהה שם כמו רבע שעה. ויצא מחדרו ונתן לי הנייר בחזרה, רק שנתן לי מכופל כמו מכתב. ואמר לי: "לך להאדון ותתן לו הפתקא הזו". וכן עשיתי והלכתי אל האדון. ובדרך התישבתי בדעתי: הלא לא ראיתי אצלו שום דיו וקולמוס. וגם בחדרו היה חושך אז, אם כן איך כתב? ואפשר שלא כתוב בה כלום, לזאת אראה מה בתוכו? ונטלתי הנייר ופתחתי אותו וראיתי שהוא חלק כמקודם ואין בו שום כתב. ונשתוממתי על המראה. ורציתי לילך אל הרב בחזרה ולאמר לו: "מה עשיתם? הלא כאשר אתן הנייר החלק הזה לאדון יראה שאני מהתל בו, ויהרוג אותי תכף בקנה השרפה" (אקדח).

אולם אחרי שובי נחמתי: בודאי איש ירא אלוקים וצדיק כזה בודאי לא יסכן אותי, ומסתמא יודע הוא מה עושה. והלכתי בכח אמונה זו להאדון. וכאשר באתי להאדון נתתי אליו הנייר. ונטל האדון הנייר ופתח אותו. והתחיל לקרות בו כאדם הקורא באיגרת, ואני לא ידעתי מה קורא, כי לא שמעתי חיתוך אותיות רק קול קריאה בעלמא. וכאשר הפסיק מלקרות, אמר לי האדון:

המשך בעמוד הבא...

"תדע שהתישבתי בדעתי: הלא כל הפאקטערס (חוכרים) אינם אנשים נאמנים, ולמה לי ליקח אצלי אנשים חדשים, אולי יהיו גרועים ממך? טוב וישר אצלי שאתה תשאר אצלי. והמעות המגיע ממך - אני נותן לך במתנה, רק שמהיום והלאה תשלם לי הרטעס בזמן הראוי" ופטרני לשלום.

הלכתי לביתי בשמחה. ונטלתי גבינה וחמאה והלכתי להרב ר' לוי יצחקיל ליתן לו מתנה ותשואות חן עבור זה. וכאשר הלכתי אליו פגשתי אותו שעומד בפרשת דרכים וממתין ומצפה על ביאתי. סיפרתי לו כל המאורע וכאשר שמע זאת אמר לי בהתלהבות בזה הלשון: "סערצי (כינוי חיבה) אמור לי האמת: מה עשית בהמכתב קודם שהגיע ליד האדון?" אמרתי לו שפתחתי אותו בהדרך כנ"ל אז השיב לי באנחה רבה: "אוי מה עשית? הלא היה יכול להיות הפאקט אצלך לאחוזת עולם, לך ולבניך, ולבני בניך, על ידי מכתב הזה. ובמה שפתחת אותו על הדרך קלקלת דבר הזה".

הרבה רדיפות עברו על רבינו במשך כהונתו בכמה ערים וכפרים והיה צריך לברוח ממקום למשנהו עד שנתקבל לכהן בעיר בארדיטשוב, היה אז מ"ה למטמוני"ם (לעומר), ואמר על עצמו שהגיע לבארדיטשוב בשלשה פעמים מ"ה, שמלאו לו מ"ה, במ"ה לעומר, ואנחנו "מה", ושם בבארדיטשוב הייתה לו כבר מנוחה.

האדמו"ר הצמח צדק מליובאוויטש זי"ע אמר, כי מגודל המליצות שאמר רבינו על עם ישראל נברא בשמים היכל מיוחד הנקרא לוי יצחק בן שרה שאשא, ואם איש יהודי אומר תהלים ומבקש ישועה בזכות רבי לוי יצחק בן שרה שאשא, נפתח זה ההיכל והיהודי נושע.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

חוק וסדר

פינה משפטית מאת עו"ד משה פרידל

עצה טובה: תפילת ותיקין

כתוב בזוהר הקדוש שרבי יהודה אמר, כשיהודי צועק לקב"ה הריהו מנצח בית דין של מטה ובית דין של מעלה. ובשם הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע מובא, אהא דאחז"ל שהקב"ה מתפלל, ומתי הוא מתפלל? ביאר הרה"ק מקוריץ זי"ע שבוודאי מתפלל הוא כותיקין. וראיתי - אומר אחד מגדולי המקובלים - שכדבר הזה ממש מובא גם בזוהר חדש, בשם רבי יהודה. ללמדך עד כמה גדולה וחשובה התפילה כותיקין, כשהמתפלל כותיקין מתפלל כביכול עם הקב"ה.

בשם הבעש"ט הק' זי"ע מובא בעניין תפילת ותיקין, שבכל לילה ולילה, כשעולה הנשמה למעלה, ונגזרים דברים על האדם, אלו המתפללים מוקדם, קודם הנץ החמה - יש באפשרותם לקרוע ולבטל את כל הגזירות הרעות, אולם לאחר נץ החמה, כבר נתעורר חרון אף של הקב"ה על עובדי ע"ז (שעובדים לחמה), ושוב לא ניתן לבטל גזרות.

לא יזיק לנסות.

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל

שאלה: האם מותר לנגב את הידיים במגבונים לחים בתוך הסעודה כדי להסיר את הלכלוך מהידיים?

תשובה: נחלקו פוסקי דורנו האם מותר להשתמש במגבונים לחים בשבת, דלכאורה כיון שמצוי שנסחט מהם נוזל בעת השימוש יש בזה חשש מלאכת 'דש' ככל סחיטת בגדים בשבת. אמנם, יש הסוברים שאם מנגב בהם בנחת אין לחוש משום כך, כי רק מעביר את הלחות החיצונית ואינו סוחט את הנוזל המצוי בתוך הבד עצמו וכן העלו סברות נוספות להיתר.

ומכל מקום הרבה פוסקים החמירו בדבר, ומכיוון שהוא חשש מלאכת דאורייתא, ויש בכך כמה וכמה חילוקים בסוג המגבונים ובאיכות ספיגותם, (ותקצר היריעה לפרט את כל הדיון ההלכתי) קשה לחלק בדבר וכדאי להחמיר.

ולכן באשר לניגוב הידיים מכיוון שאינו שעת צורך גדולה ויכול בנקל להסיר את הלכלוך על ידי שטיפה במים, כדאי להימנע מלהשתמש במגבונים אלו ולא להיכנס לחשש הנ"ל.

אך באשר לניגוב תינוקות, מכיוון שהוא צורך גדול, ובפרט בימי החורף שאין אפשרות לנגב את התינוק על ידי שטיפה במים קרים, (ואין עצה לערב במים הקרים מים חמים מהדוד בגלל החששות ההלכתיות הכרוכות בהוצאת מים חמים מהדוד בשבת) יש אפשרות להשתמש במגבונים לחים ללא חשש ע"י שינהג כדלהלן:

כיום יש אפשרות למצוא בחנויות בקבוק התזה שבו מצוי הנוזל הספוג בתוך מגבוני הלחות, וכל פעם לפני שינגב את התינוק יתיז על מקום הלכלוך מהבקבוק הנ"ל ורק אז ינגב במגבונים.

טעם ההיתר הוא: מכיוון שבצורה כזו אין לו עניין בסחיטת הנוזל, הוי 'פסיק רישא דלא ניחא ליה' וכן הוי 'סחיטה לאיבוד' ובצירוף סברות המתירים דלעיל יש להתיר בשופי. אמנם, יש להקפיד דלפני כל ניגוב יתיז מהבקבוק הנ"ל במקום שרוצה לנגבו וכנ"ל.

שביבים

/ שאול שיף

ישיבת "מרכז הרב" שנת תרפ"ו

מכללת אורות ישראל בנשיאותו של הרב פרופ' נריה גוטל, הוציאה לאור בימים אלה את הכרך הראשון של "אורשת" / כתב עת ליהדות, לחברה ולחינוך. הכרך הראשון מכיל מכל טוב הארץ והיה לי קשה להתנתק ממנו לילה שלם. הכרך הזה, שמאחוריו עומד בוגר ישיבת "מרכז הרב" (נשיא מכללת אורות), חיבר בין שני ימי הזיכרון החרוטים על לב: יום הזיכרון של ראש ישיבת מרכז הרב, מי שכיהן כרבה הראשי של ישראל, הגר"א שפירא זצ"ל ויום הזיכרון של מי שכיהן כרבה הראשי של ארץ ישראל ועמד בראש ישיבת מרכז הרב, הראי"ה קוק זצוק"ל. ואמנם כן, הכרך הראשון פותח את שעריו בגילוי יחודי: תכנית הלימודים בישיבת "מרכז הרב" לשנת הלימודים תרפ"ו.

תכנית הלימודים נדלתה מאיגרת אשר נכתבה "בשם מרן הגאון" הרב קוק זצ"ל, והופנתה לוועד ההסתדרות של תנועת דגל ירושלים שבשוויץ. הגוף המכותב החל לפעול בשנת תרע"ז בתור "קיבוץ אקדמי עברי" / אגודה של סטודנטים תורניים באוניברסיטת באזל. "לימים, סייעו הללו רבות ביסודה של ישיבת "מרכז הרב", הן בפן החינוכי - הרב הנזיר, רבי דוד כהן, הן בפן הכלכלי - ד"ר מרקוס כהן. חברי הוועד המכותבים הם מוה"ר יצחק רקובסקי, מ. כהן ודוד קורץ."

תוכנית הלימודים המוצגת באגרת מתייחסת לשנת הלימודים השלישית מאז יסוד הישיבה בשנת תרפ"ד. קדמו לה כמה וכמה תכניות מקיפות וכוללות יותר, ברם ספק אם אלו מומשו במלואן, כצורתן, הלכה למעשה. מבחינה זו, יתרונה של התכנית לשנת תרפ"ו משקפת כנראה מציאות קיימת. האגרת הודפסה במכונת כתיבה והיא נמצאת בארכיון האוספים המיוחדים שב"ישיבה יוניברסיטי".

וכך נכתב בה:

"כ"ב תשרי תרפ"ו

...ובנוגע למצבה של הישיבה בכלל נוכל להודיעכם בקיצור שעכשיו נמצאים בהישיבה כחמשים בחורי חמד ושנים עשר אברכים, ועוד מוכנים כהנה לבוא מחו"ל אלו שיש להם כבר הרשיון לבוא.

השיעורים לשנת תרפ"ו יתחילו בר"ח מ"ח (בראש חודש מר חשון).

ע"י מרן הגאון שליט"א ראש הרבנים: בתלמוד - הערכת המשנה והתוספתא הבבלי והירושלמי וברור שיטת הראשונים להלכה במקורם. (פעם בשבוע)

בחכמת ישראל שמנה פרקים להרמב"ם ביחס ליתר השיטות העיוניות. (פעם בשבוע)

ע"י הגאון מטבריג ראי"א בורשטיין שליט"א: פלפול הגיוני בתלמוד ופוסקים. (פעם בשבוע)

הרב הגאון רי"מ חרל"פ שליט"א: שעור של פלפול הלכה. (פעם בשבועיים)

שעור עיון מוסרי. (פעם בשבועיים)

הרב ר' דוד כהן שליט"א: מדות שהתורה נדרשת בהן. (פעם בחודש)

סקירות על השיטות המחקריות שבחכמת ישראל. (פעם בחודש)

הרצב"י הכהן קוק שליט"א: הכשרה להשיעורים העיונים בחכמת ישראל. (פעמיים בחודש)

השקפות כלליות ללימוד התנ"ך. (פעמיים בחודש)

על השיעורים הללו יתוספו עוד בהמשך הזמן עוד שיעורים שונים וביחוד שיעורים מקוריים בתולדות ישראל ומדע ארץ ישראל ממקור תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

והננו בזה חותמים בברכה מרובה ובכבוד גמור, בשם מרן הגאון" המכתב מלווה בהערות מחכימות המאירות למעשה כל מלה באגרת ומהן ניתן ללמוד לא מעט על ימי הבראשית של ישיבת "מרכז הרב".

האם מותר היה להפציץ את מחנה ההשמדה אושוויץ?

הפוסק הגאון, הרב יצחק זילברשטיין שליט"א (רמת אלחנן) מרצה זה שנים רבות על סוגיות הלכתיות מורכבות בפני חברי אגודת אנשי מדע שומרי תורה, מה שמוכר יותר כ-"חוג הרופאים". בשיעור מספר 310 דן הרב בשאלה האם מותר היה להפציץ את מחנה ההשמדה אושוויץ בעוד שהו שם יהודים והם עלולים היו להיהרג ולהיפצע מהפצצה זו.

וזהו נוסח השאלה שהונח על שולחן הדיונים: "כידוע הגאון רבי מיכאל דוב וייסמאנדל זצ"ל, הרבה להתחנן בפני האמריקנים שיפציצו את תאי הגזים והמשרפות שבמחנה ההשמדה אושוויץ ואת מסילות הברזל המובילות אליו. כך, האמין, תמנע השמדה המונית של יהודים. ונצטט קטע ממכתבו בשנת תש"ד המופיע בספרו 'מן המצר' (עמוד ריח): "למה אתם מחשים, ולמה אין אתם עושים כלום? ולמה אלו המסילות אין פרץ ואין נפוץ בהם? וכמה מכתבים שלחנו להודיע כי יום יום הולכים מסעי הגירוש על זאת המסילה. גם על זה תירוצים שמענו, אמנם מעשה לא ראינו, ואושוויץ עדיין במקומו עומד, ובתי חנק ושריפה עוסקים במלאכתם, ומה קל לפרוע את עבודתם ולנפצם, ואלפי עיניים כלות בכל יום כלפי שמים, מדוע אינם באים בני ברית שלנו, מדוע אינם באים לעזרה, לנפץ האוייבים ובתי המשחית שלהם. למה למה? ידענו כי יהיו כאן תירוצים, אמנם מי הציל עוד בתירוץ חיי אנוש?!"

ויש לשאול: במקרה שהפצצת תאי הגזים והמשרפות תפגע גם בשאר ביתני המחנה בהם כלואים יהודים עובדי כפיה, האם גם אז יהא מותר להשמיד את תאי הגזים, ולהרוג מעט יהודים, כדי למנוע רציחת רבבות יהודים אחרים?"

והתשובה: יש מקום להתיר זאת, כי כך היא דרך המלחמה, ונאמר בנביא (שמואל ב', י"א): כי כזה וכזה תאכל החרב, החזק מלחמתך אל העיר והרסה וחזקהו..., ואם כן, שעת מלחמה שאני, כי כל העם נמצאים אז בסכנה. ולכן, בשעת מלחמה אין להתחשב שיפלו יהודים, כי כולם בין כה וכה בסכנה והדין של 'מאי חזית' לא נאמר במצב של מלחמה, אלא כשסתם אנס בא ומאיים על יהודי שיהרגנו אם לא יהרוג את חבירו, ואז הדין הוא שאין לשפוך את דמו (של חבירו). אולם, במלחמה, יש לרדוף ולהשמיד את אויבנו עד כלותם, על אף שהדבר כרוך בסכנה לכמה שבויים. ולעניין מעשה צריך עיון."

סגולת הקידוש של הטשורטקובער

בהילולת הרה"ק (הסבא קדישא) מטשורטקוב זי"ע, סיפר האדמו"ר מפורסוב שליט"א: הוא זי"ע אמר:

רבונו של עולם, אילו טענות יש לך על דור כשלנו? בדור של יוצאי מצרים הראית לבני ישראל את עשר המכות, ולאחר מכן הראית להם את הניסים על הים, גילויים כה גדולים ונשגבים, ומעמד הר סיני - ומה יש לנו כעת, בדורות השפלים שלנו? הלא החושך כה גדול, לא רואים מאומה, ואילו טענות יש כנגד ישראל?

רבש"ע, "יהי אור", האר נא אור לישראל בניך, וראה כיצד ימהרו לרוץ אליך כל ישראל.

יהי רצון שיהא אור לכל ישראל במושבותם!

סיפר הרה"צ רבי מאיר אראק זצ"ל, שהיה גאון עצום ועובד ד' נפלא, ומפעם לפעם נהג לנסוע לטשורטקוב. באחת השנים, הייתה זו תקופת חורף, לקה אותו גאון בדלקת ריאות. בימים ההם, לפני כמאה שנה, הייתה זאת סכנת נפשות ממש. השי"ת עזר, והמחלה חלפה, אלא שהיה עליו להישמר ולנוח. אף על פי כן, למרות ימות החורף הקרים הללו, קם אותו גאון ונסע לרבו. שאלוהו (בני ביתו): הייתכן? הכיצד תעשה דבר כזה, שכרוך בסכנת נפשות? השיב הגאון ואמר: מתי יש לו, לאדם, התעוררות של אמת? בתפילת 'כל נדרי', או בתפילת 'נעילה', בזמנים אלו מקבל אדם התעוררות אמיתית להשי"ת. ואולם אני בשומעי קידוש של הרבי, הריני במצב כזה כמו ב'כל נדרי' או ב'נעילה'. בהתעוררות עצומה. היאך אוכל אפוא לוותר על כך? כעת כשאני מרגיש טוב, ב"ה, עליי לקום ולנסוע!

מלחמת הרמב"ם בשכרות

את אחד המאמרים המתפרסמים ב"אורשת" כדאי להפיץ בכל בתי הספר התיכוניים, שהרי רבים מתלמידי הכיתות הגבוהות נגועים בשתייה מרובה של אלכוהול. כן, כן, גם בתיכונים הדתיים.

מרדכי זמיר כותב בכרך על "הרמב"ם ומלחמתו בשכרות" והוא מצטט קטעים מפרק ח' במורה נבוכים, בו הוא יוצא בחריפות רבה מאוד נגד מסיבות האלכוהול. וכך הוא כותב:

"...אבל המסיבות לשתיית המשכרים תהיה חרפתם בעיניך יותר גדולה מהתקבצות בני אדם ערומים, חשופי שת הנפנים (המתפנים ליציאות) ביום במקום אחד. ביאור הדבר: היציאה שהיא דבר הכרחי אין לאדם שום עצה לסילוקו, והשכרות פעולת האדם הרע בבחירתו, וגנות גילוי הערווה מפורסם לא מושכל, והפסד הדעת והגוף מרוחקים בשכל, ולפיכך ראוי למי שהעדיף להיות אדם שיתרחק מזה ואל ידבר בו כלל".

הרמב"ם מבקש למחות גם נגד משוררים מבני עמנו ששרו ואפילו בעברית במשתאות ובחתונות בשבח היין. נדמה - כותב זמיר - שמעולם לא נשמעו דברים כה חמורים בגנות השכרות. במלים אחרות: חרפת השכרות החברתית דומה לאנשים המתפנים בערום לעיני כל. המסקנה הלוגית המתחייבת היא שמוזר מאוד שבני אדם מתביישים להתפנות עירומים ביחד ולאור היום, אבל אין להם שום קושי לקיים מסיבות פומביות לשתיית אלכוהול כדי להשתכר ביחד.

לסיום מביא מחבר המאמר את בעל המשך חכמה (שמות כ' י') לאמור: דברי הרמב"ם בכל ספריו - בפירוש המשניות, ביד החזקה, במורה נבוכים ובספרי רפואה - "רוח אחת הן", על אף שקיימת השפעה בניסוחים המגוונים. אכן הרמב"ם נלחם בשכרות המנוולת, אבל עודד את השימוש בברכת היין לשמחה של מצווה, לרפא חולים ולעודד נדכאים. הכול במידה ובהתאם להלכה ולשביל הזהב הבריאותי.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
טל. 052-7723288
אימייל. gilwein26@012.net.il

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net